

ΠΕΠΕ

* Συνδέεται με συμβολισμούς των μαλλιών και με πάμπολλα έθιμα, δοξασίες και συνήθειες: κουρέματα, ακουρεψιές, συμβολικά κουρέματα (πάλι επί πένθους), καλύμματα κεφαλής κλπ. Γυναίκες που να εξακολουθούσαν ή και να εξακολουθούν ακόμη να εκφράζουν έτσι το πένθος τους θα ανήκαν οπωσδήποτε σ' εκείνες που το 'χαν σε κακό να εμφανιστούν ακόμη και μες στο σπίτι τους με ακάλυπτα και λυτά μαλλιά, εκτός ειδικά από αυτή την περίπτωση.

Στην Όλυμπο στην Κάρπαθο, όπου μπορεί κανείς να δει τέτοια φαινόμενα να συνεχίζονται ακόμη ζωντανά, η εκδήλωση του απλού (όχι σπαρακτικού) πένθους είναι να βάζουν οι γυναίκες τα παλιά τους, τα μπαλωμένα. Και οι άντρες βέβαια γένια και μακριά μαλλιά, αλλά αυτό δεν είναι τοπική ιδιαιτερότητα (σε πολλά μέρη βλέπεις τον άλλο να έχει αφήσει μούσι και λες «ωχ, ποιος;»).

Η φορεσιά που φορούν κάθε μέρα ακόμη κάποιες ηλικιωμένες έχει ως κύριο και πιο χαρακτηριστικό κομμάτι το καββάι, ένα ολόσωμο πανωφόρι που δεν κουμπώνει και δένει με τη ζώνη της ποδιάς (ποέας). Μέχρι που είχα επαφές με το νησί, περίπου πριν δέκα χρόνια, οι πιο πολλές φορούσαν μαύρο καββάι, που με διάφορα πλουριά και μπορντούρες δεν είχε τίποτε το πένθιμο – μαύρο άλλωστε είναι και το καλό καββάι, που το φορούσαν όλες (από 0 χρονών) σε πανηγύρια και άλλες τέτοιες περιστάσεις (αν δε φορούσαν σακκοφούστανο, την άλλη φορεσιά, που είναι μόνο για νεόνυμφες και κάτω αλλά εναλλακτικά, και πάλι, με το καββάι). Κάποιες όμως πολύ ηλικιωμένες φορούσαν μπλε καββάι, από ένα ύφασμα που θυμίζει τζιν και στην υφή και στο χρώμα, και που ξεβάφει με τα χρόνια όπως το τζιν. Και μου είχαν πει ότι το μπλε καββάι ήταν το παλιό, και κάποια στιγμή άλλαξε η μόδα και το κάναν μαύρο. Ιδιαίτερα οι χήρες λοιπόν έβλεπες να φορούν καββάδια διαστρωματωμένα από μπαλώματα ετών και δεκαετιών, με κομμάτια σε διάφορους τόνους του μπλε από αρκετά σκούρο μέχρι σχεδόν άσπρο.

Υπήρχε παλιότερα ένα μακρύ βίντεο για τη Μεγάλη Πέμπτη στην Όλυμπο. Ο στολισμός του επιταφίου είναι ευκαιρία να πενθήσουν, μαζί με τον Χριστό, και τους δικούς τους πρόσφατους νεκρούς, και εκτυλίσσονται σπαραχτικές στιγμές στην εκκλησία, με θρήνους, ουρλιαχτά και μαλλιοτραβήγματα. Όμως διαμαρτυρήθηκαν Ολυμπίτες (όχι αδικώς) για τη δημοσίευση τέτοιων προσωπικών στιγμών, και το βίντεο λογοκρίθηκε. Υπάρχει ακόμα, αλλά ένα διάστημα αρκετών λεπτών, που έδειχνε αυτές τις σκηνές, είναι μαύρο και βουβό.

ΚΟΥΒΑΤΣΟΣ

* Πιθανώς να συνδέεται με το τράβηγμα των μαλλιών ως ένδειξη πένθους. Η Μανιάτισσα γιαγιά μου, η μάνα του πατέρα μου, όταν έμαθε ότι σκοτώθηκε ο αδερφός της στη μάχη του Κιλκίς-Λαχανά το 1913, έλυσε τα μαλλιά της και τα τράβαγε ξεριζώνοντας πολλές τούφες...

* Στην κηδεία της βασίλισσας Βικτορίας το 1901, ο ανιψιός της, Κάιζερ Γουλιέλμος Β', είχε γυρισμένες προς τα κάτω τις άκρες του υπερήφανου μουστακιού του, προς τη γη. Δηλαδή, όπως και τα λυμένα μαλλιά. Όπως και ο βαθιά λυπημένος άνθρωπος γονατίζει σωματικά και ψυχικά, σε αντίθεση με τον χαρούμενο που πετάει στα ουράνια.

ΕΦΗ

* Από τον Όμηρο ακόμη, το βρίσκουμε και στα Δημοτικά τραγούδια- πχ η μάνα του Κωνσταντή «ανέσπα τα μαλλιά της» αλλά και το «τραβούσε τα μαλλιά της», σε κακό χαμπέρι, λέγεται (και γίνεται, μακριά από μας, ως σήμερα)

ΟΜΗΡΟΣ Ίλιάς (22.375-22.436) στ.405

Ὦς τοῦ μὲν κεκόνιτο κάρη ἅπαν· ἡ δὲ νυ μήτηρ τίλλε
κόμην, ἀπὸ δὲ λιπαρὴν ἔρριψε καλύπτρην

Και ἄμ' εἶδ' ἐκεῖ να σύρεται στο χῶμα το παιδί της
έβαλε τα ξεφωνητά και ανέσπα τα μαλλιά της

ΑΡΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

* Έχουμε και από την παραλογή «Του νεκρού αδελφού» τους στίχους:

Σ' όλα τα μνήματα 'κλαιγε σ' όλα μοιρολογιούνταν.

Στου Κωσταντίνου το μνημιό ενέσπαν' τα μαλλιά της.

ΚΙΓΚΕΡΙ

* Στο βιβλίο «Νεοελληνικός Κεφαλόδεσμος» της Κατερίνας Κορρέ – Ζωγράφου, το 2^ο κεφάλαιο του οποίου έχει ακριβώς τον τίτλο «Θάνατος – Κεφαλόδεσμος» και υπότιτλο: «Προσφορά μαλλιών και κεφαλομάντηλων. Τα μαλλιά pars pro toto».

Έχει αναφορές στο λύσιμο του μαντηλιού και το ξέπλεγμα των μαλλιών από τον Όμηρο (θρήνος Ανδρομάχης, θρήνος Εκάβης), παραδείγματα από δημοτικά τραγούδια και αντίστοιχες νεοελληνικές συνήθειες από διάφορες περιοχές, η δε κοπή και προσφορά των μαλλιών ανάγεται σε προαιώνια ανάμνηση ανθρωποθυσίας προς τιμή του νεκρού.

Γενικώς τα μαλλιά, επειδή φαίνονται να μεγαλώνουν και μετά τον θάνατο, θεωρούνται στη λαϊκή αντίληψη πηγή δύναμης και ζωής και συνδέονται με συμβολικές πράξεις.

Η περιποίηση και το πλέξιμο των μαλλιών είναι εκδήλωση καλλωπισμού και φιλαρέσκειας, οπότε στο πένθος πρέπει να καταργούνται σε ένδειξη μεγάλης θλίψης, όπως αντίστοιχα οι άντρες μένουν αζύριστοι.

BLOG_ΟΤΙ_ΝΑΝΑΙ

* Αυτή η ένδειξη του πένθους δεν ξεκινά από την εκ του μηδενός εφεύρεση/έμπνευση μιας συγκεκριμένης πράξης αλλά από την αντίθετη της. Δηλαδή, επειδή ο ελληνικός και λατινικός κόσμος της αρχαιότητας θεωρούσε ως κοινωνικά αποδεκτή γυναικεία μορφή εκείνη που ήταν ακούρευτη και με τα μαλλιά της τακτοποιημένα ή καλυμμένα με πέπλο, το πένθος ως μια τραγική στιγμή, εκδηλώνεται ως συντριβή των κανόνων λόγω της ιδιαίτερης κατάστασης του πάσχοντος. Άρα, τα λυτά ή τα κουρεμένα μαλλιά μας δείχνουν ότι η «πολιτικά ορθή» εμφάνιση της γυναίκας ήταν ακούρευτη με τα μαλλιά μαζεμένα και γι' αυτό οι γυναίκες σε πένθος αλλά και οι πόρνες, οι εταίρες, οι χορεύτριες κ.λπ. που δεν ανήκαν στον τυπικό κόσμο των κοινωνικά αποδεκτών γυναικών, είχαν τα μαλλιά λυτά και παρουσιάζονταν στην τέχνη έτσι.

Για τους άνδρες της εποχής, τα λυτά μαλλιά λειτουργούσαν αφροδισιακά και ασφαλώς κάθε άντρας στις ιδιαίτερες στιγμές του ζευγαριού ήθελε η γυναίκα του να έχει τα μαλλιά λυτά. Άρα, μια γυναίκα με λυτά μαλλιά που δεν πενθούσε, για την εποχή ήταν σαν να κάνει ως επάγγελμα την ερωτική πρόκληση.

(ΠΕΠΕ : Δεν αναιρεί όμως την πιθανή βαθύτερη καταγωγή της συνήθειας)

Ένα πλήθος από τέτοιες πρακτικές βασίζονται στο φαινόμενο της αντιστροφής που λαμβάνει χώρα με το πένθος. Κάποιοι έβαζαν τα ρούχα ανάποδα, κάποιοι έμεναν χωρίς φαγητό (ενώ ο άνθρωπος επιδιώκει να τρέφεται), κάποιοι έμεναν σε σκοτεινό μέρος (ενώ ο άνθρωπος επιζητά το φως), έτσι οι γυναίκες κουρευόνταν ή έλυναν τα μαλλιά, οι πολεμιστές κράταγαν τα όπλα προς τα κάτω αντί υπερήφανα προς τα πάνω, σήμερα έχουμε μεσίστιες σημαίες κ.λπ.

Μια ιδέα για την αυτή αντίληψη της αντιστροφής που διαπερνά την περίοδο του πένθους δίνει ο Λουκιανός, σε σατιρικό κείμενο για τον κάτω κόσμο, όπου όλα συμβαίνουν «ανάποδα»:

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ

Κατάπλους ἢ Τύραννος (14-15)

δειλοί πρὸς ταύτην εὐρίσκονται τὴν ἐπὶ τὸν Ἄϊδην φέρουσαν ὁδὸν

τεκμαίρομαι δὲ μὴδ' ἀπαιτεῖσθαι τὰ χρέα τοὺς ὀφείλοντας ἐνταῦθα μὴδὲ φόρους ὑποτελεῖν, τὸ δὲ μέγιστον, μὴδὲ ῥιγοῦν τοῦ χειμῶνος μὴδὲ νοσεῖν μὴδ' ὑπὸ τῶν δυνατωτέρων ῥαπίζεσθαι. εἰρήνη δὲ πᾶσι καὶ πράγματα ἐς τὸ ἔμπαιλιν ἀνεστραμμένα· ἡμεῖς μὲν οἱ πένητες γελῶμεν, ἀνιώνται δὲ καὶ οἰμώζουσιν οἱ πλούσιοι.

αποδεικνύονται δειλοί σ' αυτόν τον δρόμο που οδηγεί στον Άδη.

Συμπεραίνω βέβαια ότι εδώ δεν θα υπάρχει απαίτηση εξόφλησης των χρεών από τους οφειλέτες ούτε πληρωμή φόρων, και το σημαντικότερο, ότι δεν θα κρύνει κανείς τον χειμώνα ούτε θα αρρωσταίνει ούτε θα τον χαστουκίζουν οι ισχυρότεροί του. Επικρατεί πλήρης ειρήνη και τα πράγματα είναι εντελώς ανάποδα: εμείς οι φτωχοί γελάμε, ενώ οι πλούσιοι στενοχωριούνται και θρηνούν.

Robert Garland, *The Greek way of death*, 1985

The Funeral

p. 29

There are two main gestures of mourning on Geometric vases: the female attitude of holding both hands to the head and tearing the **hair**, and the male attitude of holding one hand to the head, apparently beating it but not actually tearing the hair. The two-handed gesture, described as 'the traditional formula of lamentation in Geometric art' (Ahlberg 1971, 77), can be traced back to Mycenaean terracotta *larnakes* (chests) from Tanagra and is perhaps to be identified with the Homeric words **tillesthai** (tear one's hair) and **koptesthai** (beat one's breast), whereas the gesture of raising one hand to the head may have been intended not as a sign of grief but as a way of greeting the dead or leading the mourners in the dirge.

κόπτεσθαι

τίλλεσθαι
ξερίζωμα
μαλλιών
(αλλά και
ξυρίσμα του
αιδοίου !!)

Άλλη ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ, Αναφορές

Βυζαντινών Νεκρικά Έθιμα - Φαίδων Κουκουλές, 1940

Death Costume and Ritual Lament in Greek Folk Tradition - M. G. Varvounis, 2015

Totengebräuche und Gräberkultus im heutigen Griechenland - B. Schmidt, 1926

Burial Rites - Ancient Greece, hellenicworld.com (2020)

Ernst Samter: Geburt, Hochzeit und Tod : Beiträge zur vergleichenden Volkskunde, 1911

Wie das Haarabschneiden wirklich aufzufassen ist, beweisen die im Folgenden zusammengestellten Tatsachen.

Bei den Ostjaken reißt sich die Frau beim Tode ihres Mannes die Haare aus und streut sie auf die Leiche.⁹

Viele Australier schneiden sich bei der Leichenfeierlichkeit Teile ihrer Barte ab, versengen diese und werfen sie auf den Toten.¹⁰ In Lecce in Apulien raufen sich die Klageweiber, die man bei Todesfällen anstellt, ihre Haare aus und werfen sie auf den Leichnam.¹¹

Ganz ebenso werfen in der **Ilias die Myrmidonen** die Haare, die sie sich abgeschnitten haben, auf die Leiche des Patroklos.¹² Diese altgriechische Sitte hat sich auch noch im **modernen Griechenland** erhalten. Beim Begräbnis raufen sich dort die Verwandten Locken ihres Haares aus und streuen sie über den Leichnam hin.¹³

Sonst pflegte man im **alten Griechenland** das abgeschnittene Haar auch auf das Grab zu legen.¹⁴

Dieselbe Sitte hatten die Araber in der heidnischen Zeit, bei einigen Beduinenstämmen ist sie noch jetzt üblich.¹⁵ Die Serben banden die abgeschnittenen Haare auf der Grabstätte verstorbener Verwandten an¹⁶, die Neuseeländer hingen Haarlocken an die Zweige der Bäume des Begräbnisortes.¹⁷

Es kann hiernach nicht zweifelhaft sein, daß wir das abgeschnittene Haar ebenso wie das beim Begräbnis vergossene Blut¹⁸ als eine dem Toten dargebrachte Opfergabe aufzufassen haben, — eine Erklärung, für die sich denn auch die meisten Forscher ausgesprochen haben.¹⁹

9) Archiv für Anthropologie XI, 321.

10) Andree, Ethnographische Parallelen und Vergleiche S. 151. Frazer, Pausan. vol. IV, p. 137.
Vgl. auch Waitz, Anthropologie der Naturvölker V, 153.

11) Ausland 1848, S. 455. Andree, Ethnographische Parallelen und Vergleiche S. 150.

12) Achill selbst legt sein Haar in die Hände der Leiche. II XXIII,

135. *θριζῖ δὲ πάντα νέκυν καταεἴνυσαν, ἃς ἐπέβαλλον κειρόμενοι.*

And as with a garment they wholly covered the corpse with their hair that they shore off and cast thereon;

με τα μαλλιά τους ολοσκέπαστο, που κόβαν και του ρίχναν.

152. *ὡς εἰπὼν ἐν χερσὶ κόμην ἐτάροιο φίλοιον θῆκεν*

He spake and set the lock in the hands of his dear comrade

Εἶπε, και τα μαλλιά του ἀπῆθωσε μες στου ακριβοῦ του ακράνη τα χέρια

Auch in Rom wurde das Haar auf die Bahre gelegt. Diouys. XI, 39, 6.

13) Bybilakis, Neugriech. Leben S. 67.

14) Aeschyl. Choeph. 6. Sophokles, Elektra 52. 449. Eurip. Orest. 96. 113. Alk. 103.

Für römischen Brauch vgl. Ovid, Heroid. XI, 116.

15) Robertson Smith, Religion der Semiten S. 248, Anm. 552.

16) Andree, Ethnograph. Parallelen und Vergleiche S 150.

17) Tylor, Anfänge der Kultur II, S. 403.

18) In Arabien hüllt der Trauernde das abgeschnittene Haar in ein mit seinem eigenen Blute beflecktes Tuch (Robertson Smith a. a. O.), ein Beweis, daß beide Bräuche eng zusammengehören und gleich aufzufassen sind.

19) Oldenberg, Religion des Veda S. 551. **Gruppe**, Griech. Mythologie und Religionsgeschichte S. 913. **Wieseler**, Philologus IX (1854), S. 711. **E. Rohde**, Psyche I S. 17. **Wilken**, Revue coloniale Internat. IV, 359. **Tylor**, Anfänge der Kultur II, S. 403. **Spencer**, Principien der Soziologie I, 203. **Robertson Smith** (Religion der Semiten S. 248 f.) betrachtet das Haarabschneiden ebenfalls als Opfer, sieht aber natürlich auch hierin nicht eine Gabe, sondern ein Mittel, eine Vereinigung zwischen den Lebenden und dem Toten zu schaffen. **Wellhausen** (Reste arab. Heidentums-S. 182) meint, das Abschneiden des Haares in der Trauer möge ursprünglich nur eine Milderung des Haarraufens in der Leidenschaft des Schmerzes sein, bekomme dann freilich den Charakter eines Opfers.

Ο ΘΡΗΝΟΣ

...

Αφ' ου εστολιζέτο ο νεκρός, ήρχιζεν έπειτα ο θρήνος και κοπετός των περικυκλούντων το φέρετρον συγγενών, υπηρετών και φίλων. Εν πρώτοις αι στενώτεροι συγγενείς, μητέρες, αδελφαί ή σύζυγοι, και βασιλίσσαι αν ήσαν, έλυον την κόμην, ίνα ελευθέρως ταύτην τίλλωσιν, μετά ταύτα δε ισχυρώς αυτήν έσυρον ολολύζουσαι. Και προσεπάθουν μεν οι πατέρες της εκκλησίας ν' αποτρέψαισιν τας γυναίκας από του να τίλλωσι την κόμην, λέγοντες ότι είναι απρεπές να δεικνύωσιν αύται ακάλυπτον την κεφαλήν, την οποίαν ως σεμναί έπρεπε υπό καλύπτραν να έχωσι, προς δε και να γυμνώσιν ενόπιον των ανδρών τους βραχίονας και τους μαστούς, ομοιάζουσαι προς μαινάδας και παρέχουσαι ενίοτε την υποψίαν ότι προς επίδειξιν και ουχί εκ πραγματικής λύπης πράττουσι τούτο, αι επανειλημμένοι όμως των μεταγενεστέρων μνεία δεικνύουσιν ότι αι συμβουλαί αύται δεν εισηκούοντο.

Έτιλλον δε την κόμην ου μόνον αι συγγενείς γυναίκες και θεραπαινίδες, αλλά, κατ' αρχαίαν συνήθειαν, και οι άνδρες, την οικείαν κόμην και το γένειον σπαράσσοντες.

Και δεν εξεδηλούτο το διά τον θάνατον πάθος μόνον διά του αποτιμμού της κόμης οι θρηνούντες, γυναίκες ή άνδρες, άπλοι πολίται ή και βασιλείς, συνέκρουον τότε τας παλάμας ή εκτύπουν διά των χειρών τους βραχίονας ή έπληττον τα γόνατα ή εγρονυοκόπουν, όπως και οι αρχαίοι, σφοδρώς το στήθος διά της ετέρας ή δι' αμφοτέρων των χειρών ή και έτυπτον αυτό διά λίθου ακόμη ή εκτύπουν ισχυρώς διά των χειρών την κεφαλήν ή το πρόσωπον. Μετά τόσης δε βίας κατεφέροντο κατά την περίστασιν ταύτην τα πλήγματα, ώστε δεν ήτο σπάνιον να βλέπη τις τους ούτω τυπτόμενους αιμοπτύονιας, πολλάκις δε και υποκύπτοντας εις τα τραύματά των. Εγεννήθη μάλιστα κατά τον ΙΕ' αιώνα ζήτημα, αν έπρεπε οι διά την αιτίαν ταύτην αποθνήσκοντες να θάπτωνται μετά θρησκευτικής τελετής, ο δ' ερωτηθείς μέγας πρωτοσύγκελλος του πατριαρχείου Ίωάσαφ απεφάνθη ότι ούτοι δεν πρέπει ν' αξιώνται ταφής, ως αυτόχειρες.

Αι θρηνούσαι προς τούτοις διά των ονύχων των κατέξαινον τας παρειάς και τους μαστούς των, καταπόρφυροι υπό των αιμάτων γινόμεναι και ελεεινάς φωνάς επί τω νεκρω εξαγουσαι.

Ήτο δε το εθιμον τούτο και αρχαίον Ελληνικόν, απαγορευθέν υπό του Σόλωνος, ως παραδίδει ο Πλούταρχος εν τω βίω του (κεφ. 21), την αρχήν έχον εκ των ανθρωποθυσιών και της εξευμενίσεως των χθονίων.

Οι θρηνούντες προς τούτοις εξέσχίζον τα φορέματα των, επέρριπτον, κατ' αρχαίον Ελληνικόν και Εβραϊκόν έθιμον, επί της κεφαλής και του προσώπου κόνιν, εκυλίοντο πρηνείς επί του εδάφους, κτυπούντες αυτό ισχυρώς διά της κεφαλής ή του μετώπου, κατ' εθιμον επικρατούν ήδη επί Λουκιανού, όστις εν τω περί πένθους (κεφ. 12) λέγει: «και που και εσθής καταρρήγνυται και κόνις επί τη κεφαλή πάσσεται και χαμαί κυλινδούνται πολλάκις και τας κεφαλάς αράττουσι προς το έδαφος».

Και προσεπάθουν μεν οι φρονιμώτεροι ν' αποτρέψωσι τας συγχρόνους των από τής υπερβολικής ταύτης εκδηλώσεως της λύπης, λέγοντες ότι αι ούτω πράττουσαι μιμούνται τους εθνικούς, ουδ' είναι αληθείς Χριστιαναί εις μέλλουσαν ανάστασιν πιστεύουσαι και πράττουσαι τούτο προς επίδειξιν, εραστάς, ίσως, διά των θρήνων επισπώμεναι «τη θερμότητι των κοπετών φιλανδρίας δόξαν εαυταίς κατασκευάζουσαι», δεν εισηκούοντο όμως.

Πόσον τούτο είναι αληθές φαίνεται εκ τού ότι και σήμερα ακόμη είναι εν χρήσει πάντες οι ανωτέρω τρόποι τής εκδηλώσεως τής λύπης. Και νυν δήλα δη οι θρηνούντες προσφιλείς νεκρούς λύουσι την κόμην, τίλλουσι τας τρίχας της κεφαλής ή το γένειον, γρονθοκοπούσι το στήθος, μάλιστα διά λίθου ή διά των γρόνθων ή λίθων, κτυπούσι την κεφαλήν, αμύσσουσι τας παρειάς, πλήττουσι διά των παλαμών τα γόνατα, ρίπτουσι τέφραν επί της κεφαλής ή των φορεμάτων και πίπτουσι πρηνείς.

Τούτου ένεκα δεν συμφωνώ με την εκφρασθείσαν γνώμην ότι οι ανώτεροι τρόποι του θρηνείν, καίτοι παρ' αρχαίοις γνωστοί, δεν απετέλεσαν σταθερόν έθος κατά τούς ιστορικούς χρόνους και ότι ο Λουκιανός αναφέρων αυτούς παριστά υπερβολικώτερον και φαντασιοδέστερον τα πράγματα.

Ο Πλούταρχος πιστοποιεί διά τούς χρόνους του ότι αι κυρίαί, προς ένδειξιν πένθους, ηνάγκαζον τας θεραπαινίδας των να μελανειμονούν, αικίας και αμορφίαν εις αυτάς επιφέρουσαι. Περί παρόμοιας συνήθειας βραδύτερον ομίλει και ο Χρυσόστομος, όστις στις ψέγει την εύπορον οικοδέσποιναν, διότι, τιμώσα δήθεν τον απελθόντα, παρορμά τας θεραπαινίδας να κόπτονται, ενώ αυτή ούτε την κόμην τίλλει, ούτε τους βραχίονας γυμνοί, ουχί δι' άλλον λόγον «αλλά διά το μη δόξαι καταισχύνειν εαυτήν».

Εκτός των ανωτέρω ο προκείμενος νεκρός εθρηνείτο, ψαλλομένων προς έπαινον αυτού διαφόρων μυρολογίων.

...